

УДК 336.711.65:339.5:623.45

*Литвин Анна Вадимівна, Тацій Марина Миколаївна,
студентки,
Науковий керівник – Єгоричева С.Б.,
доктор економічних наук, професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ФІНАНСУВАННЮ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗБРОЇ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ

Сучасний світ стає, на жаль, все більше небезпечним. Можливість поширення ядерної, хімічної та біологічної зброї, а також ракетних засобів її доставки належить до важливих факторів, що визначають характер загроз національній безпеці будь-якої держави. Фінансова глобалізація, будучи процесом об'єднання і співробітництва фінансових систем різних країн, одночасно створює умови для проведення операцій, що пов'язані з фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ), чим користуються відповідні угруповання.

В офіційних документах Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) під фінансуванням розповсюдження ЗМЗ розуміються дії щодо надання коштів або фінансових послуг, які використовуються, повністю або частково, для виробництва, придбання, володіння, розробки, експорту, перевантаження, перепродажу, перевезення, пересилання, зберігання або використання ядерної, хімічної або біологічної зброї та засобів її доставки й супутніх матеріалів (включаючи як технології, так і товари подвійного призначення, що використовуються для незаконних цілей), в порушення національних законів або, за наявності, міжнародних зобов'язань. Рекомендація 7 стандартів FATF вимагає від країн впроваджувати цільові фінансові санкції з метою забезпечення виконання Резолюцій Ради Безпеки ООН

щодо запобігання, протидії та боротьби з розповсюдженням ЗМЗ та його фінансуванням [1].

Відповідно, у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» фінансування розповсюдження зброї масового знищення визначається як надання, збір чи використання будь-яких активів для розповсюдження зброї масового знищення, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції [2].

Основним і дієвим перешкоджанням фінансування зброї масового знищення є замороження активів. Резолюції Ради Безпеки ООН встановлюють вимоги до країн негайно заморожувати кошти або інші активи та забезпечити, щоб ні кошти, ні інші активи не надавалися, прямо або опосередковано, на користь будь-якій фізичній або юридичній особі, визначеній Радою Безпеки ООН відповідно до Розділу VII Статуту ООН. Цільові фінансові санкції повинні застосовуватися країнами до осіб, які причетні до розповсюдження зброї масового знищення або фінансування такого розповсюдження та які внесені до списків Ради Безпеки ООН, що існують у вигляді додатків до відповідних Резолюцій [3]. Заходи охоплюють не лише питання експортного та прикордонного контролю, а і фінансового контролю та пильності щодо операцій; фінансову заборону здійснення діяльності; конкретні міри пильності та дії щодо визначених банків; замороження активів; міжнародне співробітництво та обмін інформацією; фінансову і технічну допомогу.

Згідно з положеннями вітчизняного законодавства, замороження активів – це заборона на здійснення платіжної операції, конвертування, розміщення, руху активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, на основі резолюцій Ради Безпеки ООН,

рішень іноземних держав, суду. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані негайно, без попереднього повідомлення клієнта, заморозити активи, пов'язані з розповсюдженням ЗМЗ та його фінансуванням.

До активів, що підлягають замороженню, відносяться:

– всі активи, що прямо та/або опосередковано (через інших осіб) перебувають у власності (в тому числі у спільній власності) або передаються на користь осіб, стосовно яких застосовано міжнародні санкції (далі - перелік осіб), осіб, які здійснюють фінансові операції від імені або за дорученням осіб, включених до переліку осіб, та осіб, якими прямо або опосередковано володіють або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, включені до переліку осіб;

– активи, отримані від таких активів [2].

Утім, Резолюції ради безпеки ООН не обмежуються лише застосуванням фінансових санкцій. Відповідно до визначеного у них підходу, в основу якого покладений аналіз діяльності й товарів, що можуть бути пов'язані з розповсюдженням ЗМЗ, фінансові установи зобов'язуються відстежувати клієнтів та їх операції з метою попередження фінансування розповсюдження. Невід'ємною складовою цього підходу є оцінка ризиків, масштаби якої повинні бути адекватні характеру діяльності фінансового інституту. Крім того, має бути забезпечена:

– поглиблена ідентифікація високоризикованих клієнтів, постійна оцінка фінансових продуктів та послуг з точки зору можливості їх використання для фінансування розповсюдження ЗМЗ;

– підвищена увага банків до використання високоризикованими клієнтами можливостей кореспондентських відносин;

– проведення на державному рівні роботи зі створення відповідних типологій;

– створення уповноваженим державним органом

системи так званих «червоних прапорців», тобто індикаторів, які можуть свідчити про пов'язаність клієнтів та їх операцій з розповсюдженням ЗМЗ [4].

Отже, ефективна протидія фінансуванню розповсюдження ЗМЗ можлива при застосуванні цілісної системи заходів, серед яких: превентивні заходи (стримування, перешкоджання й ускладнення діяльності розповсюджувачів ЗМЗ); систематичні заходи контролю (належна перевірка клієнтів; оцінка ризиків; моніторинг, аналіз та повідомлення про підозрілі транзакції), а також цільові фінансові санкції (блокування рахунків й діяльності відповідно до Резолюцій РБ ООН).

Література:

1. FATF. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations. 2012. URL: www.fatf-gafi.org/recommendations.html.

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

3. Про забезпечення виконання Україною резолюцій Ради Безпеки ООН стосовно нерозповсюдження зброї масового знищення та унеможливлення її використання в терористичних цілях : Указ Президента України від 2 грудня 2020 року № 528/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528/2020#Text>.

4. Єгоричева С. Б. Сутність та проблеми протидії фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення у системі фінансового моніторингу. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 8/3. С. 9-12.